

Vastuullinen julkinen hankinta ja hankintapolitiikka

Sirpa Pietikäinen

2016

Julkisten hankintojen merkitys EU:ssa

- EU2020-strategia edellyttää entistä voimakkaampaa panostusta osaamis- ja innovaatiotalouteen, vähähiiliseen ja resurssitehokkaaseen talouteen, sekä työllisyyttä lisäävään, sosiaalisesti oikeudenmukaiseen talouteen. Tämän strategian toteuttamisessa julkiset hankinnat näyttelevät isoa roolia.

Julkisilla hankinnoilla on olennainen merkitys 3 päivänä maaliskuuta 2010 annetussa komission tiedonannossa "Eurooppa 2020, Älykkään, kestävän ja osallistavan kasvun strategia" vahvistetussa Eurooppa 2020 -strategiassa, jäljempänä 'älykkään, kestävän ja osallistavan kasvun Eurooppa 2020 -strategia', yhtenä markkinapohjaisista ohjauskeinoista, joiden avulla voidaan saada aikaan älykästä, kestävää ja osallistavaa kasvua ja varmistaa samalla julkisten varojen mahdollisimman tehokas käyttö.

- Julkisilla hankinnoilla on valtavan suuri merkitys EU:n talouden yleisen suorituskyvyn kannalta - sekä myös esimerkiksi kuntien talouden kannalta. Viranomaisien tavara-, palvelu- ja rakennusmenot ovat noin 20 prosenttia suhteessa EU:n BKT:hen. Menojen volyymin vuoksi julkiset hankinnat ovat merkittävä työkalu tavoitteiden toteuttamisessa.

Julkisia hankintoja koskeva uudistus

- Uudistunut direktiivi tuli voimaan alkuvuonna 2014 (täytäntöönpano jäsenmaissa 2016)
- Keskeistä on varmistaa **julkisten hankintojen strateginen käyttö ja hyödyntäminen**. Julkiset hankinnat ovat työkalu, joka vaatii poliittista harkintaa ja ohjausta. Ideaalisti kullekin hankintataholle, kuten kunnille, tulisi tehdä pakolliseksi sellaisen **hankintastrategian luominen**, joka määrittää ja selkeyttää alueelliset ja kunnalliset hankintaprioriteetit.

Näitä alakohtaisia toimenpiteitä olisi täydennettävä mukauttamalla direktiivejä 2004/17/EY ja 2004/18/EY niin, että hankintaviranomaisille annetaan mahdollisuus pyrkiä hankintastrategioissaan älykkään, kestävän ja osallistavan kasvun Eurooppa 2020 -strategian tavoitteisiin.

Smpa

Kokonaistaloudellinen hyöty

- On varmistettava hankintojen korkea laatu, jatkuvuus, esteettömyys, saatavuus ja kattavuus, eri käyttäjäryhmien erityistarpeet, käyttäjien osallistuminen ja vaikutusvallan lisääminen sekä innovointi. **Hinta ei missään nimessä saisi olla hankinnoissa määräävä kriteeri.**
- Hintaperusteisten hankintojen sijaan direktiivissä haetaan kokonaistaloudellista hyötyä
 - Kriteerit on mahdollista määritellä tarkasti (lähiruoka, ympäristöystävällisyys jne.)
 - Hankintojen pilkkominen osiin helpompaa (lähituottajat hyötyvät)

Smpp

- "Taloudellisesti kannattavin tarjous" (**MEAT**, most economically advantageous tender)
 - Kokonaistaloudellisen vaikutuksen ja hinta/laatu -suhteen arviointi merkittävimmäksi kriteeriksi

Jäsenvaltiot voivat säätää, että hankintaviranomaiset eivät saa käyttää pelkästään hintaa tai kustannuksia hankintasopimuksen ainoana tekoperusteena, tai rajoittaa niiden käytön tiettyihin hankintaviranomaisten ryhmiin tai tietyntyyppisiin hankintasopimuksiin.
 - Käytettävät MEAT-kriteerit määriteltävä tarjouspyynnössä (kriteereitä voivat olla esim. esteettömyys, henkilöstön osaamistaso tai huoltopalvelujen saatavuus)

Smpp

- **Ympäristö ja sosiaalikriteerien nosto**
 - Mahdollisuus nostaa MEAT-kriteereiksi
 - Ympäristö- ja sosiaalilainsäädännön noudattaminen nostettu myös yleisenä periaatteena
 - Mahdollisuus jättää tarjoaja ulos kilpailusta, jos ei noudata ympäristölainsäädäntöä
 - Pakko jättää tarjoaja ulos kilpailusta, jos ei maksa veroja tai sosiaaliturvamaksuja

Smpa

Yhteiskunnalliset yritykset

- Euroopassa on noin kaksi miljoonaa **yhteiskunnallista yritystä**. Näiden yritysten on todettu tuovan perinteisiä yrityksiä enemmän sosiaalisia ja alueellisia etuja sekä ympäristöhyötyjä. **Näiden yritysten toiminta on ratkaisevasti kiinni niistä kriteereistä, joilla julkisia hankintoja kilpailutetaan.** Ympäristö- ja sosiaalilaatuvaatimuksilla voidaan vahvistaa näiden toimijoiden asemaa.
- Direktiivi tarjoaa myös mahdollisuuden **varata osan hankinnoista yhteiskunnallisille yrityksille.** Suomen hankintalain tulisi hyödyntää tätä mahdollisuutta.

Smpp

Yleishyödylliset palvelut

- Direktiivi jättää jäsenmaiden arvioitavaksi sen, missä määrin ns. yleishyödyllisiä taloudellisia palveluja (SGEI) kilpailutetaan.
- Monet EU-jäsenmaista ovat jättäneet nämä palvelut kilpailutuksen ulkopuolelle, koska palvelujen laadulla on erityismerkitys käyttäjien tarpeista johtuen, koska halutaan ylläpitää kolmannen sektorin osaaminen näiden palvelujen tuottajana ja koska palveluja tarvitsevien ryhmien erityistarpeille **ei ole olemassa todellista markkinakysyntää** käyttäjäryhmän ulkopuolella. Siksi niiden hankinta ei hyödy kilpailutuksesta.

Smpp

Yleishyödylliset palvelut

- SGEI-palvelujen kilpailuttaminen
 - Artikla 4 säilyttää **jäsenmaiden mahdollisuuden päättää** niiden kilpailuttamisesta
 - Jäsenvaltiot saavat myös päättää missä määrin ne itse osallistuvat julkisten SGEI-palvelujen tuottamiseen

Tämä direktiivi ei vaikuta jäsenvaltioiden vapauteen määritellä unionin lainsäädännön mukaisesti, mitä palveluja ne pitävät yleistä taloudellista etua koskevinä palveluina, miten nämä palvelut olisi järjestettävä ja rahoitettava valtiontukisääntöjen mukaisesti ja mitä erityisiä velvoitteita niihin olisi sovellettava. Tämä direktiivi ei myöskään vaikuta viranomaisten päätökseen siitä, haluavatko ne itse hoitaa SEUT 14 artiklan ja pöytäkirjan N:o 26 mukaiset julkisen palvelun tehtävänsä sekä miten ja missä määrin ne sen tekevät.

Smpa

Kynnystasot

- Toimitus- ja palvelusopimukset (ennallaan)
 - Valtion keskushallintoviranomaiset: 130 000 €
 - Kunnat: 200 000 €
 - Erityisalat: 400 000 €
- Työ- ja urakointisopimukset: 5 000 000 € (ennallaan)
- Sosiaalipalvelut: 750 000 € (uusi)
- Kynnystasoja tarkistetaan tarvittaessa kahden vuoden välein

Smpa

Innovaatioiden tukeminen

- Innovaatiot määritelty lavasti = myös sosiaaliset innovaatiot (“purposes to help solving societal challenges”)
- Parlamentin aloitteesta ”innovaatiokumppanuus” – käsite määriteltiin niin, että palveluntarjoaja saa valita keinot kilpailuttajan asettaman laatuminimin saavuttamiseksi (lopputulokset jätetään kilpailussa auki, tilaa innovaatioille)
- Innovaatiokumppanuus jaetaan vaiheisiin, joissa välitavoitteita ja sopimukset katkolla aina vaiheiden välissä

Smppa

PK-yritykset

- PK-yritykset: **”European Single Procurement Document”**
 - Vähentää byrokratiaa
 - Sama formi, kaikilla kielillä
 - Tarjoajien tiedot saatavilla kansallisista tietokannoista (vähentää yritysten toimitettavien dokumenttien määrää)
 - Vain tarjouskilpailun voittaja on velvoitettu toimittamaan alkuperäiset dokumentit
- PK-yritykset: Isojen hankintojen **pilkkominen** osiin
 - Pakollista ”harkita hankinnan pilkkomista osiin”, perusteltava päätöstä olla pilkkomatta.
 - Mahdollisuus rajoittaa hankintaerien määrää / tarjoaja
 - Hankintaeriä on mahdollista yhdistää mikäli sen nähdään tuovan yksittäisten hankintaerien kilpailuttamista paremman lopputuloksen

Smper

Hankintalain uudistus Suomessa

- Hankintakriteerit
 - valintaperusteena aina **kokonaistaloudellinen edullisuus**
= halvin hinta / kustannuksiltaan edullisin / hinta-laatusuhteeltaan paras ratkaisu
→ **pelkästään hinnalla voi yhä kilpailuttaa**
- Ympäristö- ja sosiaalinenäkökohdat
 - selvennystä ja ohjausta niiden huomioimiseen jatkossa aiempaa enemmän
 - poissulkemisperusteisiin lisätään työrikkokset
- Hankintojen pilkkominen: kannustetaan jakamaan osiin

Smpp

Hankintalain uudistus Suomessa

- Kynnysarvot
 - tavarat ja palvelut: 60 000€
 - rakennusurakat 150 000€
 - koulutuspalvelut 100 000€
 - sote-palvelut 400 000€
- **In-house** hankinnat: sidosyksikön tuotettava pääosin palveluja hankintayksikölle, muu toiminta saa olla max 5% liikevaihdosta JA max 500 000€ arvoinen
- Hankintojen sähköistyminen: siirtyminen pääsääntöisesti sähköisiin menetelmiin 2018 alkaen (niiden hankintojen osalta, jotka ylittävät EU-kynnysarvot)
- Uusi hankintamenettely:
 - innovaatiokumppanuus: ei kilpailuteta tuotekehitystä vaan lopputulos

Smppa

Kiitos osallistumisesta!

- Tästä ja muista aiheista voit lukea osoitteesta www.sirpapietikainen.eu. Samasta osoitteesta voit myös tilata uutiskirjeen.

Ole yhteydessä!
www.sirpapietikainen.eu
sirpa.pietikainen@ep.europa.eu

Sirpa

